

Nr 48

Konstitutionsutskottets utlåtande angående riksdagsstadga för enkammarriksdagen.

Ärendet

Med skrivelse till talmanskonferensen den 21 oktober 1970 överlämnade utskottet ett kansliutkast till riksdagsstadga för enkammarriksdagen och anhöll, att skrivelsen och utkastet skulle behandlas på samma sätt som betänkanden av interna riksdagsutredningar. Detta bifölls. Som en följd härav har motioner kunnat väckas i ärendet.

I detta utlåtande behandlas skrivelsen till talmanskonferensen, kansliutkastet till riksdagsstadga och de nedan förtecknade följdmotionerna samt framlägges ett slutligt förslag till riksdagsstadga. Skrivelsen och *kansliutkastet* återfinns i *bilaga 1, det slutliga förslaget i bilaga 2.*

Följdmotionerna är:

- 1) I: 1301 av herr Ernulf (fp);
- 2) I: 1302 av herr Mårtensson (s) och II: 1514 av herrar Alemyr (s) och Mattsson (cp);
- 3) I: 1303 av herrar Schött och Svenungsson samt II: 1515 av herrar Oskarson och Werner (alla m);
- 4) I: 1309 av herr Wikström (fp);
- 5) II: 1523 av herr Bergman (s), fröken Ljungberg (m), herr Mundebo (fp) och herr Andersson i Knäred (cp);
- 6) I: 1307 av herrar Hedström, Magnusson och Mossberger (alla s) samt II: 1524 av herrar Hansson i Skegrie, Jonasson, Persson i Heden (alla cp), Persson i Skänninge (s), herr Antby (fp) samt herr Hedin (m);
- 7) II: 1525 av herr Hermansson samt fru Marklund och fru Ryding (alla vpk);
- 8) I: 1308 av herr Svenungsson samt II: 1526 av fru Kristensson och herr Björkman (alla m);
- 9) II: 1527 av fröken Ljungberg (m) samt herrar Andersson i Knäred (cp), Fagerlund (s) och Mundebo (fp);
- 10) II: 1528 av herrar Regnéll (m), Bengtsson i Landskrona (s) och Löfgren (fp);
- 11) II: 1529 av fröken Sandell (s), samt

12) II: 1530 av herr Tobé (fp), fröken Ljungberg (m) och herr Dahlgren (cp).

För dessa motioner används i utlåtandet de nummerbeteckningar, 1)—12), som angetts i förteckningen.

Underlag och hänvisningar

I skrivelsen till talmanskonferensen upplyses följande om underlaget för kansliutkastet:

Vid kansliets arbete på utkastet har det varit naturligt att utgå från vad som framkommit i enighet inom grundlagberedningen, som 1967 framlagt ett förslag till riksdagsstadga och 1969 framlagt ett förslag till ärendefördelning mellan utskotten enligt den nya ordning som antogs av riksdagen första gången under vårsessionen och som skall slutligt prövas i början av januari 1971, samt inom 1969 års organisationsutredning, som 1969 framlagt förslag till vissa bestämmelser främst om utskottens resor och om ledamöternas stipendieresor. Utskottet hänvisar till *dels* propositionen 1968: 27 bilagan 3, som återger grundlagberedningens förslag till riksdagsstadga, *dels* propositionen 1970: 40, som återger grundlagberedningens förslag till ärendefördelning mellan de nya utskotten, *dels* utskottets utlåtanden över dessa propositioner, 1968: 20 resp. 1970: 27, *dels* sammansatta konstitutions- och bankoutskottets utlåtande 1970: 1, till vilket fogats 1969 års organisationsutrednings förslag.

Utskottet hänvisar även nu till dessa propositioner och utskottsutlåtanden. De enskilda paragraferna i det framlagda förslaget kommenteras endast i den mån ändringar i förhållande till kansliutkastet gjorts eller föreslagits i motioner.

Motionernas yrkanden

Motionerna 1) och 4) innehåller påpekanden och synpunkter till skilda paragrafer i utkastet. Yrkandena avser att det anförda skall beaktas vid den slutliga utformningen i stadgan.

Motionerna 2) äsyftar en ändring i utskottsorganisationen, nämligen att ett kulturutskott och ett utbildningsutskott inrättas i stället för det universitets- och kulturutskott och det skolutskott som anges i utkastet. Motionärerna föreslår följande arbetsfördelning: »Kulturutskottet skall bereda frågor som rör allmänna kultur- och bildningsändamål, ungdomsverksamhet, radio och television och internationellt kulturellt samarbete samt kyrkofrågor.» — »Utbildningsutskottet skall bereda frågor om högre utbildning och forskning, skolväsendet, lärarutbildning och vuxenutbildning.» Yrkandet innehåller förslag till stadgeändringar i enlighet med det sagda.

Motionerna 3), 6) och 8) avser samtliga att utkastets miljövårds- och jordbruksutskott skall benämnas jordbruks- och miljövårdsutskottet. I 3)

och 6) begärs också vissa ändringar i ordningsföljden mellan de arbetsuppgifter som anges.

Motionerna 8) avser också att utkastets civillagsutskott skall benämnas lagutskottet samt innehåller synpunkter på vissa paragrafer. Yrkandet avser att det anförda skall beaktas vid ärendets behandling.

I *motionen 5)* hemställs att riksdagen antingen i riksdagsstadgan eller i anslutning därtill antar generella regler om tystnadsplikt. Denna fråga upptas även i *motionen 11)*.

Motionen 7) avser att tillägg skall göras till utkastets 9 och 58 §§ av innebörd att »varje partigrupp bör beredas minst en ordinarie och en suppleantplats» i utskotten resp. i valberedningen.

Motionen 9) åsyftar: »(1) frågor om regional samhällsplanering skall beredas av civilutskottet, (2) frågor om arbetslöshetsförsäkring skall beredas av inrikesutskottet».

Motionen 10) innehåller synpunkter på arbetsfördelningen mellan civillagsutskottet och (i första hand) näringsutskottet. Det hemställs att det anförda skall beaktas vid utarbetandet av slutligt förslag.

Motionen 11) tar, utöver frågan om tystnadsplikt, bl. a. upp frågorna om ordningen för ärendens uppförande på kammarens föredragningslista och om rätt för ledamot, som inträder i riksdagen efter det att utskottetsvalen för rättats, att delta i utskott. Yrkandet avser att det anförda skall beaktas.

Motionen 12) slutligen avser »att bestämmelserna i riksdagsstadgan så utformas att starka restriktioner utfärdas för möjligheten att utvidga debatten vid enkel fråga eller att alternativt möjligheten till sådan utvidgning helt borttages».

Utskottet

Utskottet har på grundval av det kansliutkast, som framlagts för kamrarna, utarbetat ett förslag till riksdagsstadga för enkammarriksdagen. Detta är intaget i *bilaga 2*. Under hänvisning till denna bilaga får utskottet anföra följande.

Författningen bör enligt utskottets mening benämnas riksdagsstadga. Detta har också yrkats i *motionen 1)*.

I den första avdelningen, *Riksdagens sammanträden*, har endast formella jämkningar gjorts i förhållande till kansliutkastet. Enligt utskottets mening är det till fördel att genomgående begagna ordet kammaren som beteckning för riksdagen i plenum. I anslutning till gängse språkbruk har också ordet plenum införts som beteckning för sammanträdena. I *motionerna 8)* har hemställts att uttrycket »lyckta dörrar» skall behållas. Då emellertid uttrycket »stängda dörrar» begagnas i flertalet författningar, främst i rättegångsbalken, har utskottet funnit sig inte böra tillstyrka en sådan ändring. Utskottet har inte heller funnit påkallat att, som yrkats i samma motion, särskilt

ange i 2 § andra stycket att endast offentliga förhandlingar får sändas i radio och TV.

Som rubrik över andra avdelningen föreslår utskottet *Plenisalen*, som yrkats i motionerna 8). Ordet samlingssalen har genomgående ersatts med ordet plenisalen. I övrigt har vissa formella jämkningar företagits i 5 §, bl. a. med anledning av att från årsskiftet begreppet »stad» utgår ur kommunallagarna och ersätts av begreppet »kommun» samt Stockholms kommun förenas med Stockholms läns landstingskommun.

I tredje avdelningen, *Riksdagens utskott*, har utöver formella jämkningar även vidtagits vissa sakliga ändringar.

Motionerna 2) avser att även högre utbildning och forskning skall föras till det skolutskott som upptagits i kansliutkastet. Som en följd härav föreslås att de båda utskotten på förevarande område skall benämnas kulturutskottet och utbildningsutskottet. Ett sådant alternativ har övervägts av grundlagberedningen och påpekats som möjligt. Huvudskälet för den lösning beredningen förordat i första hand är att det leder till en jämnare arbetsbelastning. Enligt utskottets mening talar starka sakliga skäl för att samordna utbildningsfrågorna i ett utskott. Efter noggrant övervägande har utskottet funnit dessa skäl väga tyngre än önskan att få en såvitt möjligt jämn arbetsfördelning. Ojämnheter förekommer för övrigt även på andra håll inom utskottsorganisationen utan att det föranlett invändningar. Utskottet föreslår också att idrott och friluftsverksamhet förs till kulturutskottet, inte till miljövårds- och jordbruksutskottet som i utkastet, och att de studiesociala frågorna skall beredas av socialförsäkringsutskottet, en avvikelse i kansliutkastet från grundlagberedningens förslag som inte mött gensaga i någon av motionerna. Härigenom blir skillnaden i arbetsbörda mellan kultur- och utbildningsutskotten något mindre än enligt både motionernas och grundlagberedningens alternativ.

Två andra frågor om utskottens benämningar har tagits upp i motioner. Sålunda föreslås i motionerna 8) att kansliutkastets civillagsutskott kallas lagutskottet. Utskottet har anslutit sig till detta förslag. I motionerna 3), 6) och 8) hemställs vidare att utkastets miljövårds- och jordbruksutskott kallas jordbruks- och miljövårdsutskottet. Utskottet har stannat för att man bör undvika dubbelnamn. I valet mellan jordbruksutskott och miljövårdsutskott har utskottet funnit sig böra förorda det förra alternativet, vilket avsluter till namnet jordbruksdepartementet.

De förändringar som sålunda föreslagits medför vissa justeringar av förkortningarna för utskotten.

I fråga om utskottens arbetsuppgifter har vidare vissa smärre ändringar gjorts i förhållande till kansliutkastet.

Religionsfrihet har tillagts i 10 §, som avser konstitutionsutskottets uppgifter. Utskottet erinrar om att principfrågan om kyrkan och staten hittills handlagts av detta utskott och förutsätter ingen ändring härvidlag liksom

inte heller i fråga om kyrkomötesförordningen, som får anses utgöra lagstiftning i ett konstitutionellt ämne. Av sistnämnda skäl har allmänna handlingars offentlighet strukits som obehövt att nämna.

Närmast formella ändringar har företagits i 13 §, om justitieutskottets uppgifter, i 14 §, om lagutskottets, och, i anslutning till yrkande i motionerna 8), i 15 §, om utrikesutskottets uppgifter.

I motionerna 9) har yrkats att arbetslöshetsförsäkring skall hänföras till inrikesutskottet, inte till socialförsäkringsutskottet, och att regional samhällsplanering skall hänföras till civilutskottet, inte till inrikesutskottet. Utskottet har anslutit sig till det förra men inte till det senare förslaget. Arbetslöshetsförsäkringen har ett nära samband med arbetsmarknadspolitiken och har också av grundlagberedningen föreslagits tillhöra inrikesutskottets arbetsområde. Den regionala samhällsplaneringen hör så nära samman med regional utveckling, att utskottet funnit sig inte böra tillstyrka att frågorna flyttas till civilutskottet, även om skäl kan anföras även för en sådan ordning.

Jordbruksutskottets uppgifter har getts en annan beskrivning utan att någon ändring i sak avsetts. Uppräkningen av näringsfrågorna har förkortats och miljövärdsfrågorna har angetts i en särskild punkt. Härmed avses att markera miljövärdsfrågornas betydelse då ordet miljövärd stryks ur utskottets benämning.

I motionerna 1) har yrkats att arrendenämnderna skall nämnas i 13 §, om justitieutskottet, och att vissa jämkningar skall vidtas i fråga om ungdomsfrågornas beredning. Utskottet har stannat för att inte föreslå någon ändring i förhållande till utkastet i anledning av dessa förslag.

Motionerna 10) tar upp principfrågan om ärendefördelningen mellan lagutskottet och fackutskotten, i första hand näringsutskottet. Motionärerna framhåller att lagutskottet utgör ett undantag från fackutskottsprincipen och att ärenden i händelse av tvekan bör hänvisas till fackutskott och inte till lagutskottet. Detta synsätt överensstämmer helt med grundlagberedningens. Även utskottet ansluter sig till det. Några särskilda ändringar i stadgutkastet syns inte erforderliga för att markera detta.

Om utskottens arbetsuppgifter vill utskottet ytterligare endast uttala, att det givetvis inte kan bli fråga om att nu anta en för framtiden fast och bestämd ordning. Utvecklingen bör följas med uppmärksamhet och initiativ tas till erforderliga jämkningar i arbetsfördelningen. En av förtjänsterna med det nya systemet är just att det är mera flexibelt än det nuvarande.

I motionerna 11) har vidare hemställts att 31 § i utkastet skall utgå. Även motionen 1) vänder sig mot denna §. Den togs in i kansliutkastet för att i samband med motionstiden fästa uppmärksamheten på utskottens nya befogenheter att flytta ärenden mellan sig och att ta självständiga initiativ. Utskottet har funnit sig kunna stryka §:en.

I övrigt har endast formella jämkningar företagits i reglerna om utskotten.

Några närmare bestämmelser om innehållet i sammanträdesprotokoll har utskottet inte funnit sig kunna föreslå, på sätt yrkats i motionen 4). Sådana föreskrifter syns överflödiga och skulle lätt kunna medföra onödig byråkrati. Inte heller kan utskottet tillstyrka att särskilda regler om tystnadsplikt införas i riksdagsstadgan, på sätt yrkats i motionerna 5) och 11). Den nya lydelsen av 48 § riksdagsordningen bör — jämte förekommande speciella lagregler, t. ex. i riksbankslagen — innefatta en uttömmande reglering i detta ämne. De frågor om val till utskott m. m. som tagits upp i motionerna 7) och 11) har av utskottet behandlats i samband med bestämmelserna om val inom riksdagen.

I fjärde avdelningen, *Anhängiggörande av ärenden*, har bara formella jämkningar företagits. Genom justeringar i 32 § andra stycket och 33 § tredje stycket har tillgodosetts synpunkter som anförts i motionen 1).

Även i femte avdelningen, *Interpellationer och enkla frågor*, har i huvudsak endast tekniska justeringar gjorts. Utskottet har bl. a. funnit sig kunna stryka föreskrifterna att interpellationer och enkla frågor skall inges i visst antal exemplar. Också på dessa punkter har önskemål i motionen 1) tillgodosetts. Däremot har utskottet inte kunnat ansluta sig till motionärens uppfattning, att någon rekommendation av särskilda frågestunder inte bör införas i stadgan. Denna punkt, sista meningen i 36 §, återger ett väsentligt led i grundlagberedningens överväganden om enkammarriksdagens arbetsvecka.

Nästa avdelning avser *Föredragningslista och protokoll i kammaren*. I motionen 11) har hemställts bl. a. om en rullande plan för placeringen av utskottsbetänkanden på föredragningslistan. Motionären framhåller att den fasta ordning som gällt hittills inneburit orättvisor utskott emellan. Utskottet saknar inte förståelse för denna synpunkt men har stannat för att det inte är tillrådligt att överge den gamla ordningen innan enkammarriksdagen trätt i funktion. Genom en omarbetning av utkastets 38 § andra stycket och 39 § — 38 § i det slutliga förslaget — har emellertid talmannens nya befogenheter i fråga om ärendenas placering på föredragningslistan bragts till klarare uttryck. En större rörlighet kan komma till stånd i den mån talmannen begagnar dessa befogenheter, men han bör kunna falla tillbaka på samma fasta grundregler som hittills.

I motionen 4) har bl. a. anförts att kamrarnas protokoll i den mening som avses i kansliutkastets 41 § också bör omfatta ledamöternas yttranden. Liksom gällande stadga begagnar utkastet ordet »protokoll» i betydelsen det »stomprotokoll» i vilket yttrandena infogas vid tryckningen. Utskottet finner det önskvärt med större klarhet men vill inte förorda att begreppet stomprotokoll upptas i stadgan. I stället har utskottet företagit en omredigering av §§:na om protokoll, yttranden och justering för att få innebörden att framgå klarare. Reglerna om tryckning av protokoll m. m. hör snarast hem-

ma i instruktionen för förvaltningskontoret och har därför strukits. Till följd härav har utkastets 43 § utgått.

Sjunde avdelningen, *Debattregler*, inleds med en föreskrift som anknyter till de nya reglerna om möjlighet att besluta om tidsbegränsning av anföranden. Som anförts i motionen 1) bör denna föreskrift endast uppfattas som en rekommendation, men den kan få betydelse för kammarens planering.

Motionen 1) åsyftar även att tre genmälen skall kunna medges och att tre anföranden skall vara tillåtna i frågedebatter. Enligt utkastet skall mer än två inlägg inte få göras i någotdera fallet. Med hänsyn främst till att plenitiden kan komma att bli hårt ansträngd i enkammarriksdagen har utskottet funnit sig inte kunna biträda motionärens yrkanden. Däremot kan utskottet ansluta sig till den uppfattning som framförts i motionen 12), att frågedebatter bör begränsas till frågeställaren och det svarande statsrådet. Utskottet har därför strukit den hittills gällande regeln att kammaren kan medge annan ledamot att få ordet.

I åttonde avdelningen, *Ärendenas avgörande*, har endast formella ändringar gjorts. Utskottet har sålunda inte kunnat tillstyrka förslagen i motionen 1) att handuppräckning skall utgöra ett alternativ till uppresning och att 50 § skall ändras därhän att ur densamma utgår orden »med utelämnande av motiveringen». I sistnämnda avseende vill utskottet framhålla, att hela paragrafen är en rekommendation och att talmannen avgör vad som får delas ut.

Nionde avdelningen avser *Val inom riksdagen*. Vissa kompletteringar har gjorts i 56, 58 och 63 §§ varigenom bl. a. tillgodosetts önskemål i motionen 4).

Utskottet föreslår inte någon ändring av de grundläggande reglerna om valmetod vid val inom riksdagen. Överläggningar därom har ägt rum mellan partigrupperna men har inte lett till resultat. I detta läge har utskottet inte ansett sig kunna ta upp frågorna. Utskottet avstyrker sålunda motionen 7).

Motionen 11) har fäst uppmärksamheten på ledamöter som väljs in i riksdagen sedan utskottsval förrättats. Sådana ledamöter kan f. n. inte delta i utskottsarbete förrän påföljande riksdag. Med hänsyn särskilt till att det blir mera knappt om suppleanter i enkammarriksdagens utskott har utskottet funnit anledning att införa en ny föreskrift, 65 §, som tillgodoser motionärens synpunkter.

Reglerna om valberedningens uppgifter har utskottet brutit ut till en särskild §. Till denna, 58 §, bör anmärkas att val av kammarsekreterare förutsatts ske i omedelbar anslutning till talmansvalen och liksom dessa genom acklamation om annat inte yrkas.

I 66 § har utskottet föreslagit en ordning för beredning av valen av riks-

dagens ombudsmän och ställföreträdare för dem, som överensstämmer med de nuvarande ombudsmännens synpunkter, sådana dessa framförts till JO-delegationen. Om sistnämnda organ har en föreskrift intagits i 71 § som likaså motsvarar ombudsmännens synpunkter.

I de återstående §§:na har utskottet i huvudsak bara gjort ändringar av redaktionell natur i förhållande till kansliutkastet. Genom ändring av paragrafhänvisningarna i bestämmelserna om löne- och krigsdelegationerna har bl. a. tillgodosetts önskemål i motionen 4).

Övriga detaljyrkanden i de väckta motionerna, som inte särskilt berörts i det föregående, har inte ansetts böra föranleda någon åtgärd vid den slutliga avfattningen av stadgan.

Slutligen vill utskottet anmärka att det övervägt frågan om vice talmännens talerätt. Enligt nuvarande praxis äger inte förste vice talman få ordet när andre vice talman bekläder talmansposten. Denna ordning framstår som föga ändamålsenlig då det i enkammarriksdagen kommer att finnas tre vice talmän. Utskottet har övervägt att föreslå en bestämmelse, som upphäver det nuvarande sambandet mellan talerätt och rangordning, men har stannat för att rekommendera en ändring i praxis, utan särskild föreskrift.

I fråga om den nya riksdagsstadgans ikraftträdande får utskottet anföra följande. I samband med att riksdagen under vårsessionen behandlade frågan om övergång till ny utskottsorganisation (KU nr 27) beslöt riksdagen, att enkammarriksdagen skall själv anta en ny stadga. Det konstitutionsutskott med 27 ledamöter som skall tillsättas i januari 1971 enligt de grundlagsregler, vilka antogs vid den partiella författningsreformen 1968—1969, skall framlägga först de vilande grundlagsändringsförslagen och därefter förslag till riksdagsstadga. Det har förutsatts att det förslag som nu utarbetats skall ligga till grund för det initiativ som tas i januari 1971. Vad riksdagen skall ta ställning till nu, under tvåkammarriksdagens sista session, är alltså formellt inte utskottets förslag till riksdagsstadga utan endast de i ärendet väckta motionerna och vad utskottet anfört för egen del. Själva författningen skall bli föremål för beslut först nästa år.

Hemställan

Utskottet hemställer,

att riksdagen godkänner vad utskottet anfört om innehållet i en riksdagsstadga för enkammarriksdagen och förklarar följande i ämnet väckta motioner besvarade därmed:

- 1) I: 1301;
- 2) I: 1302 och II: 1514;
- 3) I: 1303 och II: 1515;
- 4) I: 1309;

- 5) II: 1523;
- 6) I: 1307 och II: 1524;
- 7) II: 1525;
- 8) I: 1308 och II: 1526;
- 9) II: 1527;
- 10) II: 1528;
- 11) II: 1529; samt
- 12) II: 1530.

Stockholm den 3 december 1970

På konstitutionsutskottets vägnar:

GEORG PETTERSSON

Närvarande:

från första kammaren: herrar Georg Pettersson (s), Erik Olsson (s), Sörlin (s), Sten Andersson (s), Richardson (fp), Hernelius (m), Nyquist (s), Schött (m), Hans Petersson (fp) och Axel Georg Pettersson (cp); samt från andra kammaren: herrar Larsson i Luttra (cp), Adamsson (s), Henningsson (s), Nelander (fp) och Björkman (m), fru Thunvall (s) samt herrar Johansson i Trollhättan (s), Boo (cp), Mossberg (s) och Strömberg (fp).

Reservationer

1) i fråga om *utskottsorganisationen på utbildningsområdet* av herrar Richardson (fp), Hernelius (m), Schött (m), Hans Petersson (fp), Nelander (fp), Björkman (m) och Strömberg (fp) vilka — med hänvisning till punkten 1 i bilaga 3 — uttalat, att det stycke i utskottets motivering som börjar med orden »Motionerna 2) avser» och slutar med orden »grundlagberedningens alternativ» bort ha följande lydelse:

»Motionerna 2) — — — jämnare arbetsfördelning. Denna synpunkt måste tillmätas stor betydelse. Ojämnheter förekommer visserligen på andra håll inom utskottsorganisationen, men inrättandet av ett kultur- och ett utbildningsutskott enligt motionärernas förslag skulle enligt utskottets mening medföra en alltför stark snedbelastning. Härtill kommer att ett kulturutskott som inte handlägger frågor om högre utbildning och forskning skulle innefatta en sakligt onaturlig uppgiftsfördelning. Utskottet avstyrker sålunda förslaget i motionerna 2). I stället vill utskottet föreslå att idrott och friidrottsverksamhet hänförs till universitets- och kulturutskottet och inte som i kansliutkastet till miljövårds- och jordbruksutskottet.»

2) i fråga om *jordbruksutskottets benämning* av herrar Richardson (fp), Hans Petersson (fp), Axel Georg Pettersson (cp), Nelander (fp), Boo (cp) och Strömberg (fp) vilka — med hänvisning till punkten 2 i bilaga 3 — uttalat

d e l s att det stycke i utskottets motivering som börjar med orden »Två andra frågor» och slutar med orden »namnet jordbruksdepartementet» bort ha följande lydelse:

»Två andra frågor — — — jordbruks- och miljövårdsutskottet. Vid sitt övervägande av dessa alternativ har utskottet stannat för att inte förorda någon ändring i förhållande till kansliutkastet.»

d e l s att det stycke i utskottets motivering som börjar med orden »Jordbruksutskottets uppgifter» och slutar med orden »utskottets benämning» bort ha följande lydelse:

»Miljövårds- och jordbruksutskottets uppgifter har getts en annan beskrivning utan att någon ändring i sak avsetts. Det har syntts önskvärt att särskilt miljövårds- och näringsfrågorna i två punkter och att åstadkomma en bättre balans mellan dessa båda led i 22 §.»

3) i fråga om *antalet inlägg i frågedebatter* av herrar Richardson, Hans Petersson, Nelander och Strömberg (alla fp) vilka — med hänvisning till punkten 3 i bilaga 3 — uttalat, att det stycke i utskottets motivering som börjar med orden »Motionen 1) åsyftar även» och slutar med orden »att få ordet» bort ha följande lydelse:

»Motionen 1) åsyftar även — — — inte kunna biträda motionärens yrkande i vad avser genmälesrätten i vanliga debatter. Däremot ansluter sig utskottet till motionärens förslag beträffande frågedebatter. En inskränkning av antalet anföranden till två skulle medföra en försämring av möjligheterna att nå syftet med en framställd fråga. Utskottet ansluter sig emellertid också till den uppfattning — — — att få ordet.»

Till Talmanskonferensen

Konstitutionsutskottet har till uppgift att utarbeta förslag till riksdagsstadga eller motsvarande författning för enkammarriksdagen.

I debatterna om KBaU 1970:1 (enkammarriksdagens förvaltnings- och personalorganisation) deklarerade utskottets ordförande i första kammaren och herr Adamsson i andra kammaren — i enlighet med ett av konstitutionsutskottet fattat principbeslut — att konstitutionsutskottet avsåg att söka bereda riksdagens ledamöter motionsrätt i ärendet genom att framlägga ett utkast för kamrarna. Enligt utskottets uppfattning skulle en sådan ordning motsvara ett allmänt önskemål inom riksdagen.

Vid ett förverkligande av tanken på en allmän motionsrätt i förevarande ärende syns det naturligt att tillämpa det tillvägagångssätt, som begagnas i praxis i fråga om betänkanden av utredningar som riksdagen tillsatt. Dessa överlämnas till talmanskonferensen och därefter av talmännen till kamrarna. Motionsrätt löper från dagen för betänkandets bordläggning, och remisser sker till utskott av både betänkande och följdmotioner i vanlig ordning.

Utskottet har uppdragit åt sitt kansli att utarbeta ett utkast till stadga. Som förutsättning för arbetet har i enlighet med det sagda gällt, att utkastet skolat kunna av utskottet utan ställningstaganden i sak överlämnas till talmanskonferensen som ett underlag och en utgångspunkt för en allmän motionsrätt.

Vid kansliets arbete på utkastet har det varit naturligt att utgå från vad som framkommit i enighet inom grundlagberedningen, som 1967 framlagt ett förslag till riksdagsstadga och 1969 framlagt ett förslag till ärendefördelning mellan utskotten enligt den nya ordning som antogs av riksdagen första gången under vårsessionen och som skall slutligt prövas i början av januari 1971, samt inom 1969 års organisationsutredning, som 1969 framlagt förslag till vissa bestämmelser främst om utskottens resor och om ledamöternas stipendieresor. Utskottet hänvisar till *dels* propositionen 1968: 27 bilagan 3, som återger grundlagberedningens förslag till riksdagsstadga, *dels* propositionen 1970: 40, som återger grund-

lagberedningens förslag till ärendefördelning mellan de nya utskotten, *dels* utskottets utlåtanden över dessa propositioner, 1968: 20 resp. 1970: 27, *dels* sammansatta konstitutions- och bankoutskottets utlåtande 1970: 1, till vilket fogats 1969 års organisationsutrednings förslag.

I enlighet med det sagda har kansliet utarbetat bilagda utkast. Samråd om innehållet har ägt rum på tjänstemannaplanet inom riksdagen. Det bygger på nämnda förslag och innehåller vissa justeringar, kompletteringar och uteslutningar. De förstnämnda är i huvudsak av teknisk natur. Kompletteringarna anknyter främst till det på utskottets initiativ införda nya stadgandet i 55 § 2 mom. riksdagsordningen om förslagsrätt i interna frågor m. m. Uteslutningarna avser bestämmelser om förvaltnings- och personalorganisationen. Det har förutsatts att förslag i dessa ämnen utarbetas av bankoutskottet.

Utskottet får nu överlämna ifrågavarande författningsutkast med anhängan, att det jämte denna skrivelse tillställs kamrarna på sätt ovan sagts. Det bör understrykas, att utskottet alltså inte tagit ställning i sak till enskildheterna i utkastet och att detta självfallet inte heller ger uttryck för några personliga uppfattningar inom utskottets kansli.

Stockholm den 21 oktober 1970

På konstitutionsutskottets vägnar:

GEORG PETTERSSON

Kansliutkast till
Riksdagens arbetsordning
alt.
Riksdagsstadga

Riksdagens sammanträden

1 §.

Riksdagen sammanträder varje sessions första dag klockan 11.

I kallelse till höstsession fastställs tiden för sessionens början tidigast till sjunde dagen efter det kallelsen kungjorts i allmänna tidningarna. Kallelse till extra session enligt 2 § fjärde stycket riksdagsordningen utfärdas av talmannen tidigast till dagen efter det kallelsen kungjorts.

2 §.

Riksdagens sammanträden är offentliga, om inte riksdagen för särskilt fall besluter annat eller Konungen enligt 56 § riksdagsordningen bestämmer att sammanträde skall hållas inom stängda dörrar.

Utsändning i radio och television av riksdagens förhandlingar får ske efter medgivande av talmanskonferensen.

3 §.

Vid riksdags första sammanträde föredras protokoll om fullmaktsgranskning och anställs upprop.

4 §.

Kallelse till sammanträde anslås i riksdagens lokaler senast klockan 18 dagen före sammanträdet och införs, om det kan ske, i minst en daglig tidning. Skall sammanträde fortsätta efter klockan 19, underrättar talmannen riksdagen därom muntligen och genom anslag före klockan 16 sammanträdesdagen.

När yrkande om misstroendeförklaring skall behandlas eller val förrätas, anges detta särskilt i kallelsen.

Kallelse till sammanträde inom stängda dörrar sker på sätt talmannen bestämmer.

Samlingssalen

5 §.

Ledamöterna tar plats i samlingssalen i följande ordning:

1. Ledamöterna från Stockholms stad
2. » » Stockholms län valkrets
3. » » Uppsala län
4. » » Södermanlands län
5. » » Östergötlands län
6. » » Jönköpings län
7. » » Kronobergs län
8. » » Kalmar län
9. » » Gotlands län
10. » » Blekinge län
11. » » Kristianstads län
12. » » Malmö, Hälsingborgs, Landskrona och Lunds städer
(fyrstadskretsen)
13. » » Malmöhus läns valkrets
14. » » Hallands län
15. » » Göteborgs stad
16. » » Göteborgs och Bohus läns landstingskommun
17. » » Älvsborgs län (norra valkretsen)
18. » » Älvsborgs län (södra valkretsen)
19. » » Skaraborgs län
20. » » Värmlands län
21. » » Örebro län
22. » » Västmanlands län
23. » » Kopparbergs län
24. » » Gävleborgs län
25. » » Västernorrlands län
26. » » Jämtlands län
27. » » Västerbottens län
28. » » Norrbottens län

För talmannen och vice talmännen samt statsråden finns särskilda platser.

6 §.

I samlingssalen finns särskilda platser för åhörare. Den som uppträder störande kan genast utvisas. Om oordning uppstår bland åhörarna, äger talmannen utvisa samtliga åhörare.

Riksdagens utskott

7 §.

Varje riksdag skall tillsätta följande sexton utskott:

- 1) ett konstitutionsutskott (KU),
- 2) ett finansutskott (FiU),
- 3) ett skatteutskott (SU),
- 4) ett justitieutskott (JuU),
- 5) ett civillagsutskott (CiU),
- 6) ett utrikesutskott (UU),
- 7) ett försvarsutskott (FöU),
- 8) ett socialutskott (SoU),
- 9) ett socialförsäkringsutskott (SfU),
- 10) ett universitets- och kulturutskott (UKU),
- 11) ett skolutskott (SkU),
- 12) ett trafikutskott (TU),
- 13) ett miljövårds- och jordbruksutskott (MJU),
- 14) ett näringsutskott (NU),
- 15) ett inrikesutskott (InU) och
- 16) ett civilutskott (CU).

Dessa utskott skall tillsättas senast på första vardagen efter det sex dagar förflutit från riksdagens öppnande.

(Anm. Utskotten överensstämmer med grundlagberedningens förslag med det enda undantaget att benämningen trafikutskott införts i stället för »sambärdselutskott».)

8 §.

Riksdagen äger tillsätta ytterligare utskott vid vilken tidpunkt som helst under riksdagen. Då beslut fattas därom skall riksdagen fastställa en benämning för utskottet samt ange dess huvudsakliga arbetsuppgifter.

9 §.

Varje utskott, som tillsätts enligt 7 § eller 8 §, skall bestå av femton ledamöter. Lika många suppleanter skall utses om inte riksdagen besluter annat.

(Anm. Talet femton, lika för alla utskott, syns överensstämma med KU 1970: 27. Suppleantregeln överensstämmer med grundlagberedningens förslag, prop. 1968: 27 s. 260, 27 § 1 mom.)

10 §.

Konstitutionsutskottet skall, utöver sin uppgift enligt 105 § regeringsformen, bereda frågor om grundlag och annan lagstiftning i konstitutionella

ämnen, om allmänna handlingars offentlighet och av allmänt förvaltningsrättsligt innehåll, frågor om press- eller partistöd, lagstiftning om radio, television och film liksom andra frågor som angår yttrandefrihet eller opinionsbildning, övriga frågor om riksdagen, dess ombudsmän och verk utom riksbanken och riksgäldskontoret samt frågor om kommunallag eller eljest av allmän betydelse för den kommunala självstyrelsen.

(Anm. Ärendefördelningen mellan de nya utskotten anges i 10—25 §§. Grundlagberedningens förslag framgår av SOU 1969: 62, s. 129—131. Från detta förslag har vissa avvikelser gjorts i detta utkast med anledning av synpunkter som framförts vid det samråd på tjänstemannaplanet inom riksdagen, som föregått upprättandet av utkastet. Avvikelserna är dock inte stora.)

11 §.

Finansutskottet skall bereda frågor om allmänna riktlinjer för den ekonomiska politiken och för statens budget, beräkning av statens inkomster och andra frågor om budgeten som inte tillhör annat utskotts beredning, allmänt budgettekniska frågor, ärenden om penning-, kredit- eller valutapolitiken, om riksbanken eller riksgäldskontoret, om förvaltningsrevision eller statlig redovisning eller rationalisering, om upphandling i allmänhet inom statsförvaltningen, om statens egendom i allmänhet samt förvaltningsekonomiska frågor i övrigt som inte rör enbart visst ämnesområde. Det skall också sammanställa riksstaten.

12 §.

Skatteutskottet skall bereda frågor om statliga och kommunala skatter och därmed jämförliga avgifter, tullar, taxering, uppbörd, folkregistrering och mantalsskrivning samt frågor om alkoholhaltiga drycker.

13 §.

Justitieutskottet skall bereda frågor som rör domstolarna och hyresnämnderna, åklagarväsendet, polisväsendet och kriminalvården samt frågor om lagstiftning i ämnen som avhandlas i brottsbalken, rättegångsbalken och dem närliggande lagar.

14 §.

Civillagsutskottet skall bereda frågor om lagstiftning i ämnen som avhandlas i giftermåls-, föräldra-, ärvda-, handels- och jordabalken och i lagar som ersätter eller anknyter till stadganden i dessa balkar med undantag för sådana som främst gäller inskränkning i rätten att förvärva fast egendom, hyresreglering, jordbruk och fiske. Det skall även bereda frågor som gäller lagstiftning om försäkringsavtalsrätt, bolags- och föreningsrätt, växel- och checkrätt, skadeståndsrätt, immaterialrätt, utsökning, konkurs,

internationell privaträtt samt lagstiftning i andra frågor av allmänt privaträttslig beskaffenhet.

15 §.

Utrikesutskottet skall bereda frågor om rikets förhållande till och överenskommelser med främmande stater och mellanfolkliga organisationer, Sveriges representation i utlandet eller bidrag till främmande lands utveckling samt frågor i övrigt om utrikes handel eller internationellt ekonomiskt samarbete, allt i den mån frågorna inte tillhör annat utskotts beredning.

16 §.

Försvarsutskottet skall bereda frågor om militärt försvar, civilförsvar, psykologiskt försvar, ekonomiskt försvar, vapenfri tjänst och värnpliktigas ekonomiska förmåner.

17 §.

Socialutskottet skall bereda frågor om barna- och ungdomsvård, åldringvård, nykterhetsvård, socialhjälp, stöd åt barnfamiljer, arbetarskydd, arbetstid, semesterlagstiftning, hälso- och sjukvård, handikappvård och rehabilitering samt sociala frågor i övrigt.

18 §.

Socialförsäkringsutskottet skall bereda frågor om allmän försäkring, yrkesskadeförsäkring och arbetslöshetsförsäkring samt studiesociala frågor.

19 §.

Universitets- och kulturutskottet skall bereda frågor som rör högre utbildning och forskning, allmänna kultur- och bildningsändamål, radio och television och internationellt-kulturellt samarbete samt kyrkofrågor.

20 §.

Skolutskottet skall bereda frågor om skolväsendet, lärarutbildning, vuxenutbildning och ungdomsverksamhet.

21 §.

Trafikutskottet skall bereda frågor om järnvägar, post, telegraf, telefonvägar, vägtrafik, sjöfart, luftfart och väderlekstjänst.

22 §.

Miljövårds- och jordbruksutskottet skall bereda frågor som rör miljö-
vård, jordbruk, skogsbruk, trädgårdsnäring, jakt, viltvård, djurskydd, rennär-
ring, fiske, vattenrätt samt idrott och friluftsverksamhet.

23 §.

Näringsutskottet skall bereda frågor om allmänna riktlinjer för näringspolitiken och därmed sammanhängande forskningsfrågor, industri och hantverk, handel, statlig företagsamhet, konsumentfrågor, pris- och konkurrensförhållanden i näringslivet, kredit- och fondväsendet och det affärsrättsliga försäkringsväsendet.

24 §.

Inrikesutskottet skall bereda frågor om arbetsmarknaden, regional utveckling, lokaliseringstöd, allmän tjänsteplikt, arbetsavtalsrätt, arbets- och anställningsförhållanden i allmän tjänst, svenskt medborgarskap och utlänningars ställning.

25 §.

Civilutskottet skall bereda frågor om bostadspolitik, hyresreglering, bebyggelseplanläggning, byggnadsväsendet, fysisk planering, expropriation, fastighetsbildning, lantmäteriväsendet, länsförvaltningen med lokala skattemyndigheter och exekutionsväsendet, statistik, brandväsendet och rikets administrativa indelning samt sådana kommunfrågor som inte hör till konstitutionsutskottets beredning.

26 §.

Utskott sammanträder första gången på kallelse av talmannen inom två dagar från det valet av ledamöter i utskottet ägt rum. Därefter sammanträder utskottet på kallelse av ordföranden.

Personlig kallelse skall utgå till samtliga ledamöter och suppleanter. Om så kan ske skall kallelse även anslås i riksdagens lokaler senast klockan 18 dagen före sammanträdet och införas i minst en daglig tidning.

Utskott får ej sammanträda samtidigt med riksdagen.

27 §.

Intill dess val av ordförande förrättats förs ordet av den ledamot som bevisat de flesta riksdagarna och, om två eller flera deltagit i lika många riksdagar, av den till levnadsåren äldste.

28 §.

Sammanträde med utskott äger rum inom stängda dörrar. Om särskilda skäl föreligger, äger utskottet medge även annan än ledamot, suppleant och tjänsteman att närvara.

29 §.

Över sammanträde med utskott skall föras protokoll.

30 §.

Anser utskott, att det inte bör handlägga ärende som hänvisats dit, och förfars inte enligt 42 § riksdagsordningen, skall utskottet skyndsamt avge betänkande därom till riksdagen.

31 §.

Utskottens befogenheter enligt 42 och 43 §§ riksdagsordningen att överflytta ärenden till andra utskott och att väcka förslag hos riksdagen bör beagnas med varsamhet. Enighet bör eftersträvas.

(Anm. Denna bestämmelse har medtagits för att i förevarande sammanhang erinra om de angivna befogenheterna för de nya utskotten och KU:s uttalanden i 1970: 27.)

Anhängiggörande av ärenden

32 §.

I frågor som rör riksdagen enskilt eller riksdagsförvaltningen får förslag väckas hos riksdagen, utöver vad som följer av 55 § 1 mom. riksdagsordningen, av följande myndigheter och organ, envar i vad som direkt anknyter till den egna organisationen eller verksamheten:

- 1) talmanskonferensen;
- 2) riksdagens förvaltningsstyrelse;
- 3) fullmäktige i riksbanken;
- 4) fullmäktige i riksgäldskontoret;
- 5) riksdagens ombudsmän;
- 6) riksdagens revisorer;
- 7) Nordiska rådets svenska delegation; och
- 8) styrelsen för riksdagsbiblioteket.

Med sådant förslag förfars, med iakttagande av 33 §, på samma sätt som med motion.

(Anm. Denna bestämmelse och den närmast följande anknyter till 55 § 2 mom. riksdagsordningen i dess nya lydelse. Jfr KU:s skrivelse till talmanskonferensen.)

33 §.

Riksdagsledamot äger väcka motion enligt samma grunder som med anledning av proposition, då förslag väckts enligt 30 § eller verksamhetsberättelse, annan redogörelse eller framställning avlämnats till riksdagen av

- 1) fullmäktige i riksbanken;
- 2) fullmäktige i riksgäldskontoret;
- 3) riksdagens ombudsmän;
- 4) riksdagens revisorer;

- 5) Nordiska rådets svenska delegation;
- 6) styrelsen för riksdagsbiblioteket; eller
- 7) Europarådets svenska delegation.

Motionsrätten är oberoende av om skrivelsen avlämnas av vederbörande myndighet eller organ eller genom skrivelse av Konungen.

34 §.

När sammanträde pågår lämnas motion till talmannen. Då sammanträde inte pågår, inges motion till kammarkansliet och överlämnas till talmannen vid närmast följande sammanträde.

Motion anmäls av talmannen för riksdagen.

Motion skall lämnas i fyra exemplar och bör innehålla uppgift om det parti motionären tillhör och numret på motionärens plats i samlingssalen.

35 §.

Förslag enligt 30 § väcks genom att skrivelse inges till kammarkansliet och anmäls av talmannen för riksdagen vid närmast följande sammanträde. På samma sätt förfars med verksamhetsberättelser m. m. som avses i 31 §. Tid för väckande av motion i sådant ärende räknas från den dag då anmälan gjorts av talmannen.

Interpellationer och enkla frågor

36 §.

Interpellation skall vara skriftlig samt ha bestämt innehåll och vara försedd med motivering. Ledamot som vill framställa interpellation skall läsa upp den i riksdagen men får utesluta motiveringen. Interpellationen skall inges i fyra exemplar.

Riksdagen besluter om interpellationen får framställas. Sådant beslut fattas utan föregående överläggning senast vid sammanträdet närmast efter det då interpellationen lästs upp. Medger riksdagen att interpellationen får framställas, låter talmannen utan dröjsmål vederbörande statsråd få del av den.

Talmannen överenskommer med statsrådet vid vilket sammanträde svaret skall lämnas. Meddelande att interpellation kommer att besvaras tas upp på föredragningslistan och anslås senast klockan 15 dagen före sammanträdet på de platser talmannen bestämmer.

Svar på interpellation får delas ut till ledamöterna innan det avges. Har svaret delats ut, äger statsrådet begränsa sitt anförande till en sammanfattning av svaret.

37 §.

Enkel fråga skall vara skriftlig och ha bestämt innehåll men inte vara försedd med motivering. Den skall vara egenhändigt undertecknad av den ledamot som framställer frågan och inges till kammarkansliet i fyra exemplar. Talmannen låter utan dröjsmål vederbörande statsråd få del av frågan och anmäler den för riksdagen vid närmast följande sammanträde.

Bestämmelserna i 36 § tredje stycket äger motsvarande tillämpning beträffande enkel fråga. Om inte särskilda skäl föranleder annat skall frågor besvaras vid sammanträden som särskilt anordnats för detta ändamål.

Föredragningslista och protokoll i riksdagen

38 §.

Efter varje sammanträde upprättas föredragningslista för nästa sammanträde. Listan skall ta upp alla ärenden som vilar på riksdagens bord. Undantag får göras för ärende som skall behandlas inom stängda dörrar.

Ärendena tas upp på listan i följande ordning:

- 1) omröstning om misstroendeförklaring;
- 2) val;
- 3) Konungens propositioner och skrivelser;
- 4) verksamhetsberättelser m. m. som avses i 33 §;
- 5) skrivelser med förslag som avses i 32 §;
- 6) motioner;
- 7) utskottsbetänkanden; samt
- 8) anhållan att få framställa interpellation.

I fråga om ärenden enligt 4) och 5) följs den inbördes ordning som anges i 33 § och 32 §. Utskottsbetänkanden förs upp i den ordning, i vilken utskottet angetts i 7 §. Betänkande av utskott som tillsatts enligt 8 § tas upp efter betänkanden av utskott som tillsatts enligt 7 §. Betänkande av sammansatt utskott förs upp närmast efter betänkande av det första av de utskott som ingår i det sammansatta utskottet.

39 §.

Om särskilda omständigheter föranleder det, äger talmannen ändra ordningen på föredragningslistan mellan ärenden som tillhör grupperna 3) — 8) enligt 38 §.

40 §.

För varje ärende görs anteckning om bordläggning. Har utskott hemställt att ärende skall avgöras efter endast en bordläggning, anmärks det särskilt.

Föredragningslistan anslås före varje sammanträde i samlingssalen och

på de platser i övrigt som talmannen bestämmer. Den bör dessutom delas ut till ledamöterna och till utskotten.

Föredragningslistan jämte de handlingar som hör till denna skall mellan sammanträdena finnas tillgänglig i kammarkansliet.

41 §.

Vid sammanträde med riksdagen för kammarsekreteraren protokoll. Detta skall återge överläggningsämnen, namnen på dem som yttrar sig, framställda yrkanden, talmannens yttranden och propositioner, utgången av omröstning och val samt riksdagens beslut.

Protokollet justeras av riksdagen sjunde vardagen efter sammanträdet, om sammanträde då äger rum, och i annat fall vid sammanträdet närmast efter nämnda dag. Protokoll som ej justerats vid riksdagssessionens slut justeras vid den tidpunkt som talmannen bestämmer. Meddelande om tiden för sådan justering införs i den eller de tidningar i vilka riksdagens sammanträden ges till känna. Justeringen görs inför de ledamöter som är närvarande i riksdagshuset.

Protokoll överlämnas omedelbart efter justeringen till riksdagens förvaltningskontor.

42 §.

Yttrande vid sammanträde skall upptecknas och utan dröjsmål lämnas i två exemplar till riksdagens kansli. Uppteckningen skall finnas tillgänglig för genomläsning till klockan 12 den femte vardagen efter det uppteckningen gjordes. Talare som före utgången av denna tid justerar sitt yttrande bör ange det på uppteckningen. Annan ledamot äger vid justerings-sammanträde enligt 41 § andra stycket begära särskild justering av yttrandet. Om yttrande ej justeras av talare inom föreskriven tid, anses det likväl vara justerat av honom.

Uppteckning överlämnas omedelbart efter justeringstidens utgång till förvaltningskontoret.

43 §.

I fråga om protokoll och yttranden vid sammanträde inom stängda dörrar äger bestämmelserna i 41 och 42 §§ motsvarande tillämpning. Protokollen och yttrandena överlämnas dock efter justeringen till riksdagsbiblioteket.

Debattregler

44 §.

Ledamot som önskar ordet vid behandlingen av visst ärende bör såvitt möjligt göra anmälan därom till kammarkansliet senast dagen före det sammanträde då ärendet skall behandlas.

(Anm. Denna bestämmelse har medtagits för att i förevarande sammanhang erinra om att en i viss mån ny situation följer av möjligheten att besluta om tidsbegränsning av anföranden i enkammarriksdagen.)

45 §.

Oberoende av talarordningen mellan övriga ledamöter kan ledamot, om talmannen medger det, få ordet för genmäle som innehåller upplysning eller rättelse med anledning av föregående talares anförande eller bemötande av angrepp från dennes sida. Tiden för genmäle får ej överskrida tre minuter, om talmannen inte av särskilda skäl medgett rätt till genmäle under sex minuter. Varje talare får högst två repliker på samma huvudanförande.

46 §.

Oberoende av talarordningen äger ledamot under överläggningen i en fråga utan att ange skäl instämma med närmast föregående talare.

47 §.

Om statsråd vill ta del i överläggningarna, skall han anmäla det hos talmannen och får då ordet oberoende av talarordningen. Ledamot som fått ordet för genmäle äger dock yttra sig före statsrådet.

48 §.

När enkel fråga besvaras, får endast den ledamot som framställt frågan och det statsråd som lämnar svaret ta del i överläggningen. På förslag av talmannen eller annan ledamot äger dock riksdagen i viss fråga upphäva denna inskränkning i yttranderätten. Sådant beslut fattas utan föregående överläggning.

Anförande i samband med att enkel fråga besvaras får inte överskrida tre minuter. Ledamot som framställt fråga får ordet högst två gånger vid besvarandet.

49 §.

Den som yttrar sig skall tala från talarstolen eller från sin plats i samlingsalen.

Ärendenas avgörande

50 §.

Utskottsbetänkande får inte bordläggas första gången förrän tryckta eller på annat sätt mångfaldigade exemplar av betänkandet finns tillgängliga i riksdagshuset.

51 §.

Vill ledamot, när ärende skall avgöras, framställa yrkande som ej framgår av de tryckta handlingarna, skall han så snart det kan ske underrätta talmannen om yrkandet. Detta bör, med utelämnande av motiveringen, sättas upp skriftligt och delas ut till ledamöterna, innan ärendet avgörs.

52 §.

Öppen omröstning förrättas med uppresning, med omröstningsapparat eller, när sådan inte kan användas, med namnupprop.

Om talmannen finner tvekan råda om omröstningens resultat eller ledamot begär rösträkning, skall efter omröstning med uppresning ny omröstning verkställas med omröstningsapparat eller, när sådan inte kan användas, med namnupprop.

Sedan ledamöterna efter förvarning intagit sina platser i samlingssalen, läses voteringspropositionen upp och justeras.

Vid omröstning med uppresning uppmanar talmannen först de ledamöter som vill rösta för ja-propositionen att resa sig från sina platser och riktar därefter samma uppmaning till de ledamöter som vill rösta för nej-propositionen.

Vid omröstning med omröstningsapparat fotograferas den tablå som visar hur varje ledamot röstat.

53 §.

Vid omröstning med namnupprop anmodar talmannen två ledamöter att ta plats vid talmansbordet för att föra anteckningar över omröstningen. Talmannen och vice talmännen ropas upp först och därefter övriga ledamöter i den ordning de har platsnummer i samlingssalen. Något av följande svar skall avges: ja, nej, avstår.

54 §.

Vid sluten omröstning anmodar talmannen fyra ledamöter att ta plats vid talmansbordet. Av dessa skall två biträda när röstsedlarna öppnas och granskas och två föra anteckningar över omröstningen.

När ledamot ropas upp, skall han gå fram till talmansbordet och lämna sin röstsedel till talmannen. Sedan samtliga godkända röstsedlar lästs upp av talmannen och antecknats av kammarsekreteraren och de två ledamöterna, jämförs anteckningarna över omröstningen.

55 §.

Omedelbart efter det omröstning avslutats meddelar talmannen resultatet av omröstningen.

56 §.

Reservation enligt 60 § riksdagsordningen mot riksdagens beslut skall anmälas omedelbart efter det beslutet fattats.

Val inom riksdagen

57 §.

Utöver de val riksdagen förrättar enligt riksdagsordningen skall riksdagen utse föreskrivet antal ledamöter och suppleanter i

- 1) riksdagens förvaltningsstyrelse;
- 2) riksdagens besvärsnämnd;
- 3) styrelsen för riksdagsbiblioteket;
- 4) Nordiska rådets svenska delegation;
- 5) Europarådets svenska delegation; och
- 6) styrelsen för Stiftelsen riksbankens jubileumsfond.

58 §.

Riksdagens valberedning utses av varje riksdag vid dess första sammanträde. Valberedningen består av 15 ledamöter och lika många suppleanter. Beredningen väljer inom sig ordförande och vice ordförande.

Valberedningen bereder alla val som förrättas av riksdagen utom val av konung, tronföljare eller riksföreståndare, riksdagens ombudsmän och deras ställföreträdare, talman, vice talmän och kammarsekreterare.

Valberedningen håller på kallelse av talmannen sitt första sammanträde samma dag som den utses. Därefter sammanträder beredningen på kallelse av ordföranden.

Bestämmelserna i 26 § andra och tredje styckena samt 27 och 28 §§ äger motsvarande tillämpning på valberedningen.

(*Anm.* Grundlagberedningen föreslog att valberedningen skulle få 17 ledamöter, se prop. 1968: 27 s. 259, 23 §. Detta får ses i samband med att 17 skulle bli det normala ledamotsantalet för ett utskott. Då det sistnämnda satts till 15 i detta utkast, se 9 § ovan, har det syntts riktigt att ange samma ledamotsantal för valberedningen.)

59 §.

Vid proportionellt val med slutna sedlar används valsedlar, på vilka före namnen satts ut partibeteckning (partinamn eller annan beteckning i ord för viss grupp av riksdagsledamöter eller för viss meningsriktning), men vilka i övrigt är omärkta. Namnen förs upp i en följd, det ena under det andra. Vid val som avser både ledamot och personlig suppleant för denne, skall valsedlarna vara spaltade med särskilda rum på sedlarnas vänstra sida för ledamotsvalet och på sedlarnas högra sida för suppleantvalet. För varje

namn på sedlarnas vänstra sida förs i motsvarande rum på den högra upp ett namn.

Valsedel skall vara enkel, sluten och fri från överstrykningar. Den får inte upptaga flera men väl färre namn än det antal personer valet avser. Är något namn på valsedel inte otvetydigt, gäller sedeln dock för övriga namn.

Mellan partier fördelas platserna genom att de en efter annan tilldelas det parti som för varje gång visar det största jämförelsetalet. Plats som tilldelats ett parti besätts genom att partiets första plats tillerkänns den vars namn står främst i ordningen inom partiet, partiets andra plats den som bär det andra namnet i ordningen och så vidare enligt samma grund. Jämförelsetalet är lika med partiets rösttal, så länge partiet inte tilldelats någon plats, och erhålls därefter genom att partiets rösttal delas med det tal som motsvarar antalet platser som redan tilldelats partiet, ökat med ett. Vid lika jämförelsetal skiljs vid behov genom lottning.

När ordningen mellan namn på ett partis valsedlar skall bestämmas, äger 81 § lagen om val till riksdagen motsvarande tillämpning.

60 §.

Vid icke proportionellt val med slutna sedlar skall valsedel vara enkel, sluten, omärkt samt fri från tvetydighet i fråga om personernas namn och från oriktighet beträffande deras antal. Vid lika rösttal skiljs vid behov genom lottning.

61 §.

Vid val med slutna sedlar äger bestämmelserna i 54 och 55 §§ motsvarande tillämpning.

62 §.

Den som utsetts till något uppdrag genom val av riksdagen äger ej undandra sig uppdraget utan att riksdagen medger det.

63 §.

Utgången av riksdagens val av ledamöter och suppleanter i utrikesnämnden och lönelegationen skall skyndsamt anmälas hos Konungen.

64 §.

Om annat inte är föreskrivet, skall suppleanter tjänstgöra i följande ordning.

Har val av ledamöter och suppleanter förrättats med gemensam lista, äger suppleant som tillhör samma grupp eller meningsriktning som ledamoten företräde framför övriga suppleanter. Suppleanter från samma grupp eller meningsriktning kallas i den ordning i vilken de förts upp på listan.

Har valet förrättats med slutna sedlar, äger suppleant som utsetts från

samma partigrupp som ledamoten företråde framför övriga suppleanter. Suppleanter från samma grupp som ledamoten kallas i den ordning i vilken de valts. Av övriga suppleanter äger den företråde som utsetts från grupp med högre rösttal.

Ledamot eller suppleant som fått plats från två eller flera grupper anses vald för den grupp, från vilken plats först tilldelats honom.

65 §.

(Skall handla om beredning av val av riksdagens ombudsmän och deras ställföreträdare. Samråd kommer att ske med JO.)

Talmanskonferensen

66 §.

Riksdagen utser enligt 50 § andra stycket riksdagsordningen fem ledamöter i talmanskonferensen.

Konferensen sammanträder så ofta talmannen anser det påkallat, dock minst en gång varje kalendermånad under den tid session pågår.

Vid förfall för ordföranden i utskott kallas vice ordföranden till sammanträde med konferensen.

Vill talmanskonferensen inhämta upplysningar av riksdagsledamot som inte ingår i konferensen, skall ledamoten kallas till sammanträde.

Kammarsekreteraren för protokoll vid konferensens sammanträden. Konferensens beslut delges dem som beslutna avser genom utdrag av protokollet.

(*Ann.* Vardera kammaren utser nu fyra ledamöter i talmanskonferensen. Enkammarriksdagen skall utse »minst fyra». Vid den precisering som måste ske har det synt naturligt att sätta ut talet fem, som medför att varje i riksdagen representerat parti kan bli företrätt i talmanskonferensen.)

Förvaltningsstyrelsen

67 §.

Riksdagens förvaltningskontor är riksdagens centrala organ för handläggning av riksdagens förvaltningsärenden och för förhandling om anställnings- och arbetsvillkor för arbetstagare hos riksdagen eller dess verk. Närmare bestämmelser om förvaltningskontoret meddelas i instruktion som antas av riksdagen.

Kontoret leds av riksdagens förvaltningsstyrelse. Denna består av talmannen som ordförande samt åtta ledamöter som riksdagen väljer inom sig för en tid av tre år. Styrelseledamot som avgår ur riksdagen skall inte längre

anses tillhöra styrelsen. För envar av de åtta ledamöterna utses en suppleant.

Avgår ledamot ur styrelsen före valperiodens slut, anställs nytt val av ledamot för den tid som återstår av perioden.

Styrelsen utser inom sig en vice ordförande.

Lönedelegationen

68 §.

Det tillkommer lönedelegationen, utöver vad som framgår av 62 § regeringsformen, att godkänna överenskommelse om anställningsvillkor för arbetstagare hos riksdagen och dess verk. Delegationen skall därvid i sådana ärenden samråda, i stället för med statsråd, med talmannen eller vid förfall för honom med annan ledamot av förvaltningsstyrelsen som denna förordnar.

Riksdagen utser 17 suppleanter för delegationen.

Delegationen förordnar sekreterare åt sig.

Bestämmelserna i 26 § äger motsvarande tillämpning på delegationen.

Lönedelegationen skall lämna riksdagen årlig redogörelse för sin verksamhet. Vid redogörelsen skall fogas överenskommelse som underställts delegationen enligt 62 § regeringsformen. Redogörelsen skall vara riksdagen till handa vid första sammanträdet efter riksdagens öppnande och av riksdagen hänvisas till konstitutionsutskottet för utlåtande.

Krigsdelegationen

69 §.

Vid första sammanträdet efter det krigsdelegationen utsetts väljer delegationen ordförande och en eller flera vice ordförande. Det åligger ordförande och vice ordförande att förbereda delegationens verksamhet för den händelse delegationen skulle träda i riksdagens ställe.

Kammarsekreteraren är sekreterare i delegationen.

Bestämmelserna i 25 § äger motsvarande tillämpning på delegationen under tid då delegationen inte trätt i riksdagens ställe.

JO-delegationen

70 §.

(Om innehållet i denna § kommer samråd att ske med JO.)

Ledighet från riksdagsarbetet

71 §.

Ledamot kan på ansökan beviljas ledighet från riksdagsarbetet. Ledighet beviljas för högst åtta dagar av talmannen och för längre tid av riksdagen.

Ledamot som av laga förfall är hindrad att ta del i riksdagsarbetet skall anmäla det hos riksdagen. Förfallet bör såvitt möjligt styrkas.

På kammarkansliet skall finnas en förteckning över ledamöter som åtnjuter ledighet eller har laga förfall. I förteckningen anges tid för bortovarons början och slut.

Resor

72 §.

Utskott får besluta, att företrädare för utskottet skall företaga studieresor för att inhämta upplysningar i ämne som det ankommer på utskottet att ägna uppmärksamhet.

Utskott skall samråda med talmanskonferensen, innan det fattar beslut om utrikes studieresa. Talmanskonferensen skall uttala sig om i vad mån resan lämpligen bör genomföras. Därvid skall hänsyn tas till riksdagens internationella förbindelser, till kostnaderna och till omständigheterna i övrigt.

Talmanskonferensen äger meddela närmare bestämmelser om utskottens studieresor.

73 §.

Ledamot av riksdagen kan beviljas stipendium för enskild studieresa. Talmanskonferensen äger meddela närmare bestämmelser om sådana resor.

(Sist skall en bestämmelse om ikraftträdandet tilläggas.)

Bilaga 2**Riksdagsstadga***Riksdagens sammanträden*

1 §.

Riksdagen sammanträder varje sessions första dag klockan 11.

Talmannen utfärdar kallelse till höstsession och till extra session enligt 2 § femte stycket riksdagsordningen. Sådan kallelse skall kungöras i allmänna tidningarna senast sju dagar före höstsessions början och senast dagen före extra sessions början.

Sammanträde med riksdagen kallas i denna stadga plenum. Riksdagen i plenum betecknas kammaren.

2 §.

Plena är offentliga, om inte kammaren för särskilt fall besluter annat eller Konungen enligt 56 § riksdagsordningen bestämmer att plenum skall hållas inom stängda dörrar.

Utsändning i radio och television av kammarens förhandlingar får ske efter medgivande av talmanskonferensen.

3 §.

Vid första plenum under riksdag föredras protokoll om fullmaktsgranskning och anställs upprop.

4 §.

Kallelse till plenum anslås i riksdagens lokaler senast klockan 18 dagen före och införs, om så kan ske, i minst en daglig tidning. Skall plenum fortsätta efter klockan 19, underrättar talmannen kammaren muntligen och genom anslag före klockan 16 sammanträdesdagen.

När yrkande om misstroendeförklaring skall behandlas eller val förrättas, anges detta särskilt i kallelsen.

Kallelse till plenum inom stängda dörrar kungörs på sätt talmannen bestämmer.

Plenisalen

5 §.

Ledamöterna tar plats i plenisalen i följande ordning:

1. Ledamöterna från Stockholm

2. » » Stockholms län utom Stockholms kommun

3. Ledamöterna från Uppsala län
4. » » Södermanlands län
5. » » Östergötlands län
6. » » Jönköpings län
7. » » Kronobergs län
8. » » Kalmar län
9. » » Gotlands län
10. » » Blekinge län
11. » » Kristianstads län
12. » » Malmö, Hälsingborg, Landskrona och Lund
13. » » Malmöhus län i övrigt
14. » » Hallands län
15. » » Göteborg
16. » » Göteborgs och Bohus läns landstingskommun
17. » » Älvsborgs län (norra valkretsen)
18. » » Älvsborgs län (södra valkretsen)
19. » » Skaraborgs län
20. » » Värmlands län
21. » » Örebro län
22. » » Västmanlands län
23. » » Kopparbergs län
24. » » Gävleborgs län
25. » » Västernorrlands län
26. » » Jämtlands län
27. » » Västerbottens län
28. » » Norrbottens län

För talmannen och vice talmännen samt statsråden finns särskilda platser.

6 §.

I plenisalen finns särskilda platser för åhörare. Den som uppträder störande kan genast utvisas. Om oordning uppstår bland åhörarna, äger talmannen utvisa samtliga åhörare.

Riksdagens utskott

7 §.

Vid varje riksdag skall kammaren tillsätta följande sexton utskott:

- 1) ett konstitutionsutskott (KU),
- 2) ett finansutskott (FiU),
- 3) ett skatteutskott (SkU),
- 4) ett justitieutskott (JuU),
- 5) ett lagutskott (LU),

- 6) ett utrikesutskott (UU),
- 7) ett försvarsutskott (FöU),
- 8) ett socialförsäkringsutskott (SfU),
- 9) ett socialutskott (SoU),
- 10) ett kulturutskott (KrU),
- 11) ett utbildningsutskott (UbU),
- 12) ett trafikutskott (TU),
- 13) ett jordbruksutskott (JoU),
- 14) ett näringsutskott (NU),
- 15) ett inrikesutskott (InU) och
- 16) ett civilutskott (CU).

Dessa utskott skall tillsättas inom en vecka från riksdagens öppnande.

8 §.

Kammaren äger tillsätta ytterligare utskott under riksdagen. Då beslut fattas därom skall kammaren fastställa en benämning för utskottet och ange dess huvudsakliga arbetsuppgifter.

9 §.

Varje utskott, som tillsätts enligt 7 § eller 8 §, skall bestå av femton ledamöter. Lika många suppleanter skall utses, om inte kammaren besluter annat.

10 §.

Konstitutionsutskottet skall, utöver sin uppgift enligt 105 § regeringsformen, bereda frågor om grundlag och annan lagstiftning i konstitutionella och allmänt förvaltningsrättsliga ämnen, frågor om press- eller partistöd, lagstiftning om radio, television och film liksom andra frågor som angår yttrandefrihet, opinionsbildning och religionsfrihet, övriga frågor om riksdagen, dess ombudsmän och verk utom riksbanken och riksgäldskontoret samt frågor om kommunallag eller eljest av allmän betydelse för den kommunala självstyrelsen.

11 §.

Finansutskottet skall bereda frågor om allmänna riktlinjer för den ekonomiska politiken och för statens budget, beräkning av statens inkomster och andra frågor om budgeten som inte tillhör annat utskotts beredning, allmänt budgettekniska frågor, ärenden om penning-, kredit- och valutapolitiken, om riksbanken och riksgäldskontoret, om förvaltningsrevision, statlig redovisning och rationalisering, om upphandling i allmänhet inom statsförvaltningen, om statens egendom i allmänhet samt förvaltningsekonomiska frågor i övrigt som inte rör enbart visst ämnesområde. Det skall även sammanställa riksstaten.

12 §.

Skatteutskottet skall bereda frågor om statliga och kommunala skatter och därmed jämförliga avgifter, tullar, taxering, uppbörd, folkregistrering och mantalsskrivning samt frågor om alkoholhaltiga varor.

13 §.

Justitieutskottet skall bereda frågor som rör domstolarna och hyresnämnderna, åklagarväsendet, polisväsendet och kriminalvården samt frågor rörande brottsbalken, rättegångsbalken och lagar som ersätter eller har nära samband med stadganden i dessa balkar.

14 §.

Lagutskottet skall bereda frågor rörande giftermåls-, föräldra-, ärvda-, handels- och jordabalken och lagar som ersätter eller anknyter till stadganden i dessa balkar, i den mån frågorna inte tillhör annat utskotts beredning. Det skall även bereda frågor som gäller lagstiftning om försäkringsavtalsrätt, bolags- och föreningsrätt, växel- och checkrätt, skadeståndsrätt, immaterialrätt, utsökning, konkurs, internationell privaträtt samt lagstiftning i andra frågor av allmänt privaträttslig beskaffenhet.

15 §.

Utrikesutskottet skall bereda frågor om rikets förhållande till och överenskommelser med främmande stater och mellanfolkliga organisationer, Sveriges representation i utlandet och bistånd till främmande lands utveckling samt frågor i övrigt om utrikes handel och internationellt ekonomiskt samarbete, allt i den mån frågorna inte tillhör annat utskotts beredning.

16 §.

Försvarsutskottet skall bereda frågor om militärt försvar, civilförsvar, psykologiskt försvar, ekonomiskt försvar, vapenfri tjänst och värnpliktigas ekonomiska förmåner.

17 §.

Socialförsäkringsutskottet skall bereda frågor om allmän försäkring och yrkesskadeförsäkring samt studiesociala frågor.

18 §.

Socialutskottet skall bereda frågor om barna- och ungdomsvård, åldersvård, nykterhetsvård, socialhjälp, stöd åt barnfamiljer, arbetarskydd, arbetstid, semester, hälso- och sjukvård, handikappvård och rehabilitering samt sociala frågor i övrigt.

19 §.

Kulturutskottet skall bereda frågor som rör allmänna kultur- och bildningsändamål, ungdomsverksamhet, internationellt kulturellt samarbete samt idrotts- och friluftsvksamhet. Det skall även bereda kyrkofrågor och frågor om radio och television i den mån de inte tillhör konstitutionsutskottets beredning.

20 §.

Utbildningsutskottet skall bereda frågor om högre utbildning och forskning, skolväsendet, lärarutbildning och vuxenutbildning.

21 §.

Trafikutskottet skall bereda frågor om järnvägar, post, telegraf, telefon, vägar, vägtrafik, sjöfart, luftfart och väderlekstjänst.

22 §.

Jordbruksutskottet skall bereda frågor om jordbruk, skogsbruk, trädgårdsnäring, jakt, fiske och vattenrätt. Det skall även bereda frågor om naturvård samt frågor om miljövård i övrigt som inte tillhör annat utskotts beredning.

23 §.

Näringsutskottet skall bereda frågor om allmänna riktlinjer för näringspolitiken och därmed sammanhängande forskningsfrågor, industri och hantverk, handel, statlig företagsamhet, konsumentfrågor, pris- och konkurrensförhållanden i näringslivet, kredit- och fondväsendet och det affärsrättsliga försäkringsväsendet.

24 §.

Inrikesutskottet skall bereda frågor om arbetsmarknaden, regional utveckling, lokaliseringsstöd, allmän tjänsteplikt, arbetsavtalsrätt, arbetslöshetsförsäkring, arbets- och anställningsförhållanden i allmän tjänst, svenskt medborgarskap och utlänningars ställning.

25 §.

Civilutskottet skall bereda frågor om bostadspolitiken, hyresreglering, bebyggelseplanläggning, byggnadsväsendet, fysisk planering, expropriation, fastighetsbildning, lantmäteriväsendet, länsförvaltningen med lokala skattemyndigheter och exekutionsväsendet, statistik, brandväsendet och rikets administrativa indelning samt sådana kommunfrågor som inte tillhör konstitutionsutskottets beredning.

26 §.

Utskott sammanträder första gången på kallelse av talmannen inom två dagar från det valet ägt rum. Därefter sammanträder utskottet på kallelse av ordföranden.

Personlig kallelse skall utgå till samtliga ledamöter och suppleanter. Om så kan ske skall kallelse även anslås i riksdagens lokaler senast klockan 18 dagen före sammanträdet och införas i minst en daglig tidning.

Utskott får ej sammanträda samtidigt med kammaren.

27 §.

Intill dess val av ordförande förrättats leds sammanträdet av den ledamot som bevisat de flesta riksdagarna. Om två eller flera deltagit i lika många riksdagar äger den till levnadsåren äldste företråde.

28 §.

Sammanträde med utskott äger rum inom stängda dörrar. Om särskilda skäl föreligger, äger utskottet medge att även annan än ledamot, suppleant och tjänsteman är närvarande.

29 §.

Över sammanträde med utskott förs protokoll.

30 §.

Anser utskott att det inte bör handlägga ärende som hänvisats till utskottet och förfars inte enligt 42 § riksdagsordningen, skall utskottet skyndsamt avge betänkande därom till riksdagen.

Anhängiggörande av ärenden

31 §.

I frågor som rör riksdagen enskilt eller riksdagsförvaltningen får förslag väckas hos riksdagen, utöver vad som följer av 55 § 1 mom. riksdagsordningen, av följande myndigheter och organ, envar i vad som direkt anknyter till den egna organisationen eller verksamheten:

- 1) talmanskonferensen;
- 2) riksdagens förvaltningsstyrelse;
- 3) fullmäktige i riksbanken;
- 4) fullmäktige i riksgäldskontoret;
- 5) styrelsen för riksdagsbiblioteket;
- 6) riksdagens ombudsmän;
- 7) riksdagens revisorer; och
- 8) Nordiska rådets svenska delegation.

Med sådant förslag förfars, med iakttagande av 32 §, på samma sätt som med motion.

32 §.

Riksdagsledamot äger väcka motion enligt samma grunder som med anledning av proposition, då förslag väckts enligt 31 § eller verksamhetsberättelse, annan redogörelse eller framställning avlämnats till riksdagen av

- 1) fullmäktige i riksbanken;
- 2) fullmäktige i riksgäldskontoret;
- 3) styrelsen för riksdagsbiblioteket;
- 4) riksdagens ombudsmän;
- 5) riksdagens revisorer;
- 6) Nordiska rådets svenska delegation; eller
- 7) Europarådets svenska delegation.

Motionsrätten är oberoende av om ärendet anhängiggjorts av vederbörande myndighet eller organ eller genom skrivelse av Konungen.

33 §.

När plenum pågår lämnas motion till talmannen. Då plenum inte pågår inges motion till kammarkansliet och överlämnas till talmannen vid närmast följande plenum.

Motion anmäls av talmannen för kammaren.

Motion bör lämnas i fyra exemplar och innehålla uppgift om det parti motionären tillhör och numret på motionärens plats i plenisalen.

34 §.

Förslag enligt 31 § väcks genom att skrivelse inges till kammarkansliet och anmäls av talmannen för kammaren vid närmast följande plenum. På samma sätt förfars med verksamhetsberättelser m. m. som avses i 32 §. Tid för väckande av motion i sådant ärende räknas från den dag då anmälan gjorts av talmannen.

Interpellationer och enkla frågor

35 §.

Interpellation skall lämnas i skriftlig form samt ha bestämt innehåll och vara försedd med motivering. Ledamot som vill framställa interpellation skall läsa upp den i kammaren men får utesluta motiveringen.

Kammaren beslutar om interpellationen får framställas. Sådant beslut fattas utan föregående överläggning senast vid första plenum efter det då interpellationen lästs upp. Medger kammaren att interpellationen får framställas, låter talmannen utan dröjsmål vederbörande statsråd få del av den.

Talmannen överenskommer med statsrådet vid vilket plenum svaret skall lämnas. Meddelande att interpellation kommer att besvaras tas upp på föredragningslistan och anslås senast klockan 15 dagen före.

Svar på interpellation får delas ut till ledamöterna innan det avges. Har

svaret delats ut, äger statsrådet begränsa sitt anförande till en sammanfattning av svaret.

36 §.

Enkel fråga skall vara skriftlig och ha bestämt innehåll men inte vara försedd med motivering. Den skall vara egenhändigt undertecknad av den ledamot som framställer frågan och inges till kammarkansliet. Talmannen låter utan dröjsmål vederbörande statsråd få del av frågan och anmäler den för riksdagen vid närmast följande plenum.

Bestämmelserna i 35 § tredje stycket äger motsvarande tillämpning beträffande enkel fråga. Om inte särskilda skäl föranleder annat skall frågor besvaras vid plena som särskilt anordnats för detta ändamål.

Föredragningslista och protokoll i kammaren

37 §.

Till varje plenum upprättas föredragningslista upptagande alla ärenden som vilar på kammarens bord. Undantag får göras för ärende som skall behandlas inom stängda dörrar.

Ärendena tas upp på listan i följande ordning:

- 1) omröstning om misstroendeförklaring;
- 2) val;
- 3) Konungens propositioner och skrivelser;
- 4) verksamhetsberättelser m. m. som avses i 32 §;
- 5) skrivelser med förslag som avses i 31 §;
- 6) motioner;
- 7) utskottsbetänkanden; samt
- 8) anhållan att få framställa interpellation.

38 §.

I fråga om den inbördes ordningen på föredragningslistan mellan ärenden som tillhör samma grupp enligt 37 § iakttas, om inte talmannen bestämmer annat, att ärenden enligt 4) och 5) uppförs i den ordning som följts i 32 § och 31 § och utskottsbetänkanden i den ordning i vilken utskotten angetts i denna stadga.

39 §.

För varje ärende görs anteckning om bordläggning. Har utskott hemställt att ärende skall avgöras efter endast en bordläggning, anmärks det särskilt.

Före varje plenum anslås föredragningslistan i plenisalen och på de platser i övrigt som talmannen bestämmer. Den bör dessutom delas ut till ledamöterna och till utskotten.

När föredragningslista uppgjorts skall den jämte tillhörande handlingar finnas tillgänglig i kammarkansliet.

40 §.

Vid plenum för kammarsekreteraren protokoll. Detta skall återge överläggningsämnen, namnen på dem som yttrar sig, framställda yrkanden, talmannens yttranden och propositioner, utgången av omröstning och val samt kammarens beslut.

41 §.

Yttrande vid plenum skall upptecknas och utan dröjsmål lämnas i två exemplar till kammarkansliet. Uppteckningen skall finnas tillgänglig för genomläsning till klockan 12 den femte vardagen efter det uppteckningen gjordes. Talare som före utgången av denna tid justerar sitt yttrande bör ange det på uppteckningen. Om yttrande ej justeras av talare inom denna tid, anses det likväl vara justerat av honom.

42 §.

Protokoll från plenum justeras av kammaren sjunde vardagen därefter, om plenum då äger rum, och i annat fall vid första plenum efter nämnda dag. Protokoll som ej justerats vid sessionens slut justeras vid den tidpunkt som talmannen bestämmer. Meddelande om tiden för sådan justering införs i den eller de tidningar i vilka kammarens plena ges till känna. Justeringen görs inför de ledamöter som är närvarande i riksdagshuset.

Vid justeringssammanträde äger ledamot begära särskild justering av yttrande som annan ledamot justerat enligt 41 §.

Debattregler

43 §.

Ledamot som önskar ordet vid ärendes behandling bör såvitt möjligt göra anmälan därom till kammarkansliet senast dagen före det plenum då ärendet skall behandlas.

44 §.

Oberoende av talarordningen mellan övriga ledamöter kan talmannen lämna ordet till ledamot för genmäle som innehåller upplysning eller rättelse med anledning av föregående talares anförande eller bemötande av angrepp från dennes sida. Tiden för genmäle får ej överskrida tre minuter, om talmannen inte av särskilda skäl medgett rätt till genmäle under sex minuter. Varje talare får högst två genmälen på samma huvudanförande.

45 §.

Oberoende av talarordningen äger ledamot under överläggningen i en fråga utan att ange skäl instämma med närmast föregående talare.

46 §.

Om statsråd vill ta del i överläggningarna, skall han anmäla det hos talmannen och får då ordet oberoende av talarordningen. Ledamot som fått ordet för genmäle äger dock yttra sig före statsrådet.

47 §.

När enkel fråga besvaras, får endast den ledamot som framställt frågan och det statsråd som lämnar svaret ta del i överläggningen.

Anförande i samband med att enkel fråga besvaras får inte överskrida tre minuter. Ledamot som framställt fråga får ordet högst två gånger vid besvarandet.

48 §.

Den som yttrar sig skall tala från talarstolen eller från sin plats i plenisalen.

Ärendenas avgörande

49 §.

Utskottsbetänkande får inte bordläggas första gången förrän tryckta eller på annat sätt mångfaldigade exemplar av betänkandet finns tillgängliga i riksdagshuset.

50 §.

Vill ledamot när ärende skall avgöras framställa yrkande som ej framgår av de tryckta handlingarna, skall han så snart det kan ske underrätta talmannen om yrkandet. Detta bör, med utelämnande av motiveringen, sättas upp skriftligt och delas ut till ledamöterna innan ärendet avgörs.

51 §.

Öppen omröstning förrättas med uppresning, med omröstningsapparat eller, när sådan inte kan användas, med namnupprop.

Om talmannen finner tvekan råda om omröstningens resultat eller ledamot begär rösträkning, skall efter omröstning med uppresning ny omröstning verkställas med omröstningsapparat eller, när sådan inte kan användas, med namnupprop.

Sedan ledamöterna efter förvarning intagit sina platser i plenisalen, läses voteringspropositionen upp och justeras.

Vid omröstning med uppresning uppmanar talmannen först de ledamöter

som vill rösta för ja-propositionen att resa sig och riktar därefter samma uppmaning till de ledamöter som vill rösta för nej-propositionen.

Vid omröstning med omröstningsapparat fotograferas den tablå som visar hur varje ledamot röstat.

52 §.

Vid omröstning med namnupprop anmodar talmannen två ledamöter att ta plats vid talmansbordet för att föra anteckningar över omröstningen. Talmannen och vice talmännen ropas upp först och därefter övriga ledamöter efter platsnummer i plenisalen. Något av följande svar skall avges: ja, nej, avstår.

53 §.

Vid slutet omröstning anmodar talmannen fyra ledamöter att ta plats vid talmansbordet. Av dessa skall två biträda när röstsedlarna öppnas och granskas och två föra anteckningar över omröstningen.

Upprop verkställs i samma ordning som enligt 52 §. När ledamot ropas upp, skall han gå fram till talmansbordet och lämna sin röstsedel till talmannen. Sedan samtliga godkända röstsedlar lästs upp av talmannen och antecknats av kammarsekreteraren och de två ledamöterna, jämförs anteckningarna över omröstningen.

54 §.

När omröstningens resultat fastställts, meddelas detta omedelbart av talmannen.

55 §.

Reservation enligt 60 § riksdagsordningen mot kammarens beslut skall anmälas omedelbart efter det beslutet fattats.

Val inom riksdagen

56 §.

Utöver de val kammaren förrättar enligt riksdagsordningen skall kammaren utse föreskrivet antal ledamöter och suppleanter i

- 1) riksdagens förvaltningsstyrelse;
- 2) riksdagens besvärsnämnd;
- 3) styrelsen för riksdagsbiblioteket;
- 4) Nordiska rådets svenska delegation;
- 5) Europarådets svenska delegation; och
- 6) styrelsen för Stiftelsen Riksbankens jubileumsfond.

Kammaren skall också varje år utse arton ledamöter av riksdagen vilka skall äga att delta i bolagsstämmor med Statsföretag AB.

57 §.

Vid varje riksdag skall kammaren vid sitt första plenum utse en valberedning. Denna skall bestå av femton ledamöter och lika många suppleanter. Beredningen väljer inom sig ordförande och vice ordförande.

Valberedningen håller på kallelse av talmannen sitt första sammanträde samma dag som den utses. Därefter sammanträder beredningen på kallelse av ordföranden.

Bestämmelserna i 26 § andra och tredje styckena samt 27 och 28 §§ äger motsvarande tillämpning på valberedningen.

58 §.

Valberedningen bereder alla val som förrättas av riksdagen utom val av könung, tronföljare eller riksföreståndare, riksdagens ombudsmän och deras ställföreträdare, talman, vice talmän och kammarsekreterare. Om beredning av val av ombudsmän och ställföreträdare föreskrivs i 66 §. Övriga här nämnda val förrättas av kammaren utan beredning genom särskilt organ.

59 §.

Vid proportionellt val med slutna sedlar används valsedlar, på vilka före namnen satts ut partibeteckning (partinamn eller annan beteckning i ord för viss grupp av riksdagsledamöter eller för viss meningsriktning), men vilka i övrigt är omärkta. Namnen förs upp i en följd, det ena under det andra. Vid val som avser både ledamot och personlig suppleant för denne, skall valsedlarna vara spaltade med särskilda rum på sedlarnas vänstra sida för ledamotsvalet och på sedlarnas högra sida för suppleantvalet. För varje namn på sedlarnas vänstra sida förs i motsvarande rum på den högra upp ett namn.

Valsedel skall vara enkel, sluten och fri från överstrykningar. Den får inte uppta flera men väl färre namn än det antal personer valet avser. Är något namn på valsedel inte otvetydigt, gäller sedeln dock för övriga namn.

Mellan partier fördelas platserna genom att de en efter annan tilldelas det parti som för varje gång visar det största jämförelsetalet. Plats som tilldelats ett parti besätts genom att partiets första plats tillerkänns den vars namn står främst i ordningen inom partiet, partiets andra plats den som bär det andra namnet i ordningen och så vidare enligt samma grund. Jämförelsetalet är lika med partiets röstetal, så länge partiet inte tilldelats någon plats, och erhålls därefter genom att partiets röstetal delas med det tal som motsvarar antalet platser som redan tilldelats partiet, ökat med ett. Vid lika jämförelsetal skiljs vid behov genom lottning.

När ordningen mellan namn på ett partis valsedlar skall bestämmas, äger 81 § lagen om val till riksdagen motsvarande tillämpning.

60 §.

Vid icke proportionellt val med slutna sedlar skall valsedel vara enkel, sluten, omärkt samt fri från tvetydighet i fråga om personernas namn och från oriktighet beträffande deras antal. Vid lika röstetal skiljs vid behov genom lottning.

61 §.

Vid val med slutna sedlar äger bestämmelserna i 53 och 54 §§ motsvarande tillämpning.

62 §.

Den som utsetts till något uppdrag genom val av riksdagen äger ej undandra sig uppdraget utan att riksdagen medger det.

63 §.

Hos Konungen skall skyndsamt anmälas utgången av val av ombudsmän och ställföreträdare för dem, riksdagens revisorer och suppleanter för dem samt ledamöter och suppleanter i utrikesnämnden, krigsdelegationen, löne-delegationen samt Nordiska rådets och Europarådets svenska delegationer.

64 §.

Om annat inte är föreskrivet, skall suppleanter tjänstgöra i följande ordning.

Har val av ledamöter och suppleanter förrättats med gemensam lista, äger suppleant som tillhör samma grupp eller meningsriktning som ledamoten företräde framför övriga suppleanter. Suppleanter från samma grupp eller meningsriktning tjänstgör i den ordning i vilken de förts upp på listan.

Har valet förrättats med slutna sedlar, äger suppleant som utsetts från samma partigrupp som ledamoten företräde framför övriga suppleanter. Suppleanter från samma grupp som ledamoten tjänstgör i den ordning i vilken de valts. Av övriga suppleanter äger den företräde som utsetts från grupp med högre röstetal.

Ledamot eller suppleant som fått plats från två eller flera grupper anses vald för den grupp, från vilken plats först tilldelats honom.

65 §.

Blir plats som ledamot eller suppleant i utskott ledig till följd av avgång ur riksdagen, skall kammaren välja ny ledamot eller suppleant i den avgångnes ställe från samma partigrupp.

66 §.

Val av riksdagens ombudsmän och ställföreträdare för dem bereds av den delegation som nämns i 71 §. Denna skall samråda med de av kammaren valda ledamöterna i talmanskonferensen.

Talmanskonferensen

67 §.

Kammaren utser enligt 50 § andra stycket riksdagsordningen fem ledamöter i talmanskonferensen.

Konferensen sammanträder på kallelse av talmannen.

Vid förfall för ordföranden i utskott inträder vice ordföranden i hans ställe.

Vill talmanskonferensen inhämta upplysningar av riksdagsledamot som inte ingår i konferensen, skall ledamoten kallas till sammanträde.

Kammarsekreteraren för protokoll vid konferensens sammanträden. Konferensens beslut delges dem som beslutena avser genom utdrag av protokollet.

Förvaltningsstyrelsen

68 §.

Riksdagens förvaltningsstyrelse är styrelse för riksdagens förvaltningskontor. Närmare bestämmelser om detta meddelas i instruktion som antas av kammaren.

Styrelsen består av talmannen som ordförande samt åtta ledamöter vilka kammaren väljer inom sig för en tid av tre år. För envar av de åtta ledamöterna utses en suppleant. Om ledamot eller suppleant avgår ur riksdagen före valperiodens slut, anställs nytt val för den tid som återstår av perioden. Styrelsen utser inom sig en vice ordförande.

Lönedelegationen

69 §.

Lönedelegationen äger samma befogenheter som enligt 62 § regeringsformen i fråga om arbetstagare hos riksdagen och dess verk. I stället för med statsråd skall delegationen i sådana ärenden samråda med talmannen eller vid förfall för honom med annan ledamot av förvaltningsstyrelsen som denna förordnar.

Kammaren utser sjuutton suppleanter i delegationen. Denna förordnar sekreterare åt sig.

Bestämmelserna i 26—29 §§ äger motsvarande tillämpning på delegationen.

Delegationen skall lämna riksdagen årlig redogörelse för sin verksamhet.

Vid redogörelsen skall fogas avtal och andra handlingar som underställts delegationen för godkännande. Redogörelsen skall lämnas vid första plenum efter riksdagens öppnande och av kammaren hänvisas till konstitutionsutskottet för utlåtande.

Krigsdelegationen

70 §.

Vid första sammanträdet efter det krigsdelegationen utsetts väljer delegationen ordförande och en eller flera vice ordförande. Det åligger ordförande och vice ordförande att förbereda delegationens verksamhet för den händelse delegationen skulle träda i riksdagens ställe.

Kammarsekreteraren är sekreterare i delegationen.

Bestämmelserna i 26—29 §§ äger motsvarande tillämpning på delegationen under tid då denna inte trätt i riksdagens ställe.

JO-delegationen

71 §.

Konstitutionsutskottet skall inom tjugo dagar från riksdagens öppnande utse en delegation, bestående av sex ledamöter i utskottet, för att, då någon riksdagens ombudsman påkallar det, samråda med ombudsmännen om arbetsfördelningen eller arbetsordningen eller i andra frågor av organisatorisk art.

Ledighet från riksdagsarbetet

72 §.

Ledamot som av laga förfall är hindrad att ta del i riksdagsarbetet skall anmäla det till kammaren.

Ledamot kan på ansökan beviljas ledighet från riksdagsarbetet. Ledighet beviljas för högst åtta dagar av talmannen och för längre tid av kammaren.

På kammarkansliet skall finnas en förteckning över ledamöter som är frånvarande på grund av laga förfall eller beviljad ledighet. I förteckningen anges tid för bortovarons början och slut.

Resor

73 §.

Utskott får besluta, att företrädare för utskottet skall företa studieresor för att inhämta upplysningar i ämne inom dess beredningsområde.

Utskott skall samråda med talmanskonferensen, innan det fattar beslut om utrikes studieresa. Talmanskonferensen skall uttala sig om i vad mån

resan lämpligen bör genomföras. Därvid skall hänsyn tas till riksdagens internationella förbindelser, till kostnaderna och till omständigheterna i övrigt.

Talmanskonferensen äger meddela närmare bestämmelser om utskottens studieresor.

74 §.

Ledamot av riksdagen kan beviljas stipendium för enskild studieresa. Talmanskonferensen äger meddela närmare bestämmelser om sådana resor.

Denna stadga träder genast i kraft.¹ Genom densamma upphävs riksdagsstadgan den 23 mars 1949.

¹ Det har förutsatts att beslutet fattas först efter det grundlagsändringarna om ny utskottsorganisation m. m. trätt i kraft.

Bilaga 3

Reservanternas förslag till ändringar i utskottets författningstexter

1: o)

Reservationen 1), om *utskottsorganisationen på utbildningsområdet*, utgår från följande ändringar i utskottets förslag (se bilaga 2, s. 32—34):

I 7 § ändras »ett kulturutskott (KrU)» till »ett universitets- och kulturutskott (UkU)» och »ett utbildningsutskott (UbU)» till »ett skolutskott (SkU)» samt förkortningen för skatteutskottet från »SkU» till »StU». I 19 och 20 §§ ändras utskottens benämningar på motsvarande sätt. I 19 § tilläggs »högre utbildning och forskning» före »allmänna kultur- och bildningsändamål» samt stryks »ungdomsverksamhet». I 20 § stryks »högre utbildning och forskning» samt ändras »och vuxenutbildning» till »vuxenutbildning och ungdomsverksamhet».

2: o)

Reservationen 2), om *jordbruksutskottets benämning*, utgår från följande ändringar i utskottets förslag (se bilaga 2, s. 32—34):

I 7 § ändras »ett jordbruksutskott (JoU)» till »ett miljövårds- och jordbruksutskott (MjU)». Lydelsen av 22 § ändras sålunda:

»Miljövårds- och jordbruksutskottet skall bereda frågor om naturvård samt frågor om miljövård i övrigt som inte tillhör annat utskotts beredning. Det skall även bereda frågor om jordbruk, skogsbruk, trädgårdsnäring, jakt, fiske och vattenrätt.»

3: o)

Reservationen 3), om *antalet inlägg i frågedebatter*, utgår från följande ändring i utskottets förslag (se bilaga 2, s. 39):

I 47 § andra stycket ändras »två gånger» till »tre gånger».